

Завдання до самостійних занять

Форма навчання: дистанційна (лекції/семінари) з
12.05.2020 – 29.05.2020

Предмет «Історія театру» групи
БСМ 12-9, БСМ 11-9

1 курс

Доцент Зайцева Ірина Євгенівна

Завдання 1:

1. *Написати конспект лекції від 27.04 на тему: «Театр ХІХ– поч. ХХ століття (Англія, Франція, Італія, Німеччина, Росія)», розкриваючи наступні аспекти:*
 - Тенденції розвитку театру в Англії ХІХ – поч. ХХ століття.
(Е. Кін – видатний актор мистецтва романтизму).
 - Тенденції розвитку театру в Франції ХІХ – поч. ХХ століття.
(Ф. Леметр – «король французької сцени»; Е. Рашель; С. Бернар).
 - Тенденції розвитку театру в Італії ХІХ – поч. ХХ століття.
(Г. Модена – засновник акторської школи італійського реалістичного мистецтва; Т. Сальвіні; Е. Россі; Рісторі – учні Модени; Е. Дузе).
 - Тенденції розвитку театру в Німеччині ХІХ – поч. ХХ століття.
(Л. Деврієнт – видатний актор мистецтва романтизму; К. Зейдельман).
 - Тенденції розвитку театру в Росії ХІХ – поч. ХХ століття.
(П. Мочалов – видатний актор мистецтва романтизму; М. Щепкін – засновник акторської школи російського реалістичного мистецтва; М. Єрмолова (Малий театр); М. Савіна; відкриття МХТ, А. Чехов і МХТ).

2. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

- Романтизм і театр.
- Критичний реалізм і театр.
- Натуралізм і театр.
- Символізм і театр.
- Новаторські пошуки К. Станіславського і В. Немировича-Данченка.

3. Прочитати та проаналізувати п'єси:

- «Лихо з розуму» (О. Грибоедов).
- «Ревізор», «Одруження» (М. Гоголь).
- «На всякого мудреця доволі простоти», «Безприданниця» (О. Островський).
- «Місяць на селі» (І. Тургенев).
- «На дні» (М. Горький).
- «Чайка», «Дядя Ваня», «Вишневий сад» (А. Чехов).
- «Сліпі» (М. Метерлінк).
- «Примари» (Г. Ібсен).
- «Ерік XIV» (А. Стріндберг).

Аналіз драматургічного твору

- Аналіз драматургічного тексту і визначення сенсу назви.
- Єдність форми і змісту п'єси.
- Композиція (побудова) п'єси.
- Конфлікт
- Особливості індивідуального стилю автора, майстерність автора в зображенні характерів

4. Семінар від 04.05: «Театр ХІХ– поч. ХХ століття (Англія, Франція, Італія, Німеччина, Росія)»

Підготувати семінарські доповіді з питань:

- Порівняльний аналіз творчості С. Бернар та Е. Дузе.
- Популярні театральні жанри ХІХ ст., поняття «добре зроблена п'єса» та її представники.
- Народження режисури як професії. «Вільний театр» А. Антуана (Франція), «Вільна сцена» О. Брама (Німеччина).
- Характеристика основних напрямків театального мистецтва ХІХ ст.
- Театральна реформа акторського мистецтва М. Щепкіна.
- М. Єрмолова – «героїчна симфонія російської сцени».

Дати відповідь на теоретичні питання для самоперевірки

- Які основні риси акторського мистецтва романтизму?
- Назвати найвідоміших акторів-романтиків у театрі ХІХ ст.
- Хто був засновником романтичної школи акторської гри в німецькому театрі?
- Чому в італійському театрі ХІХ ст. було розповсюджено гастролерство видатних акторів, особливо за кордоном?
- Як звали засновника школи реалістичної акторської гри в італійському театрі?
- Яка французька актриса ХІХ ст. відродила на кону трагедії Корнеля, Расіна, декламувала «Марсельезу» і була популярна у демократичного глядача?
- Хто з французьких акторів створював соціально узагальнені типи і який герой цього актора сприяв виникненню поняття «макеризм»?
- Які популярні театральні жанри розважали буржуазну публіку ХІХ ст.?
- Хто з драматургів вважав театр «ознакою повноліття нації»?
- Хто засновник акторської школи реалістичної гри в російському театрі?
- У яких образах П. Мочалов наближався до вершин романтичного мистецтва?
- Яку актрису Олександринського театру називали «прокурором своїх героїнь»?
- Чому виникла потреба у створенні режисерського театру?
- Яка п'єса стала художнім маніфестом МХТ?

Список рекомендованої літератури:

1. Хрестоматія з історії зарубіжної літератури (будь-якого року видання).
2. Бентли Э. Жизнь драмы, 2004 г.
3. Хрестоматия по истории зарубежного театра (любого года издания).
4. Паві П. Словник театру, 2006 р.
5. Аникст А. Теория драмы на западе в первой половине ХІХ ст. Эпоха романтизма, 1980 р.
6. Аникст А. Теория драмы на западе в второй половине ХІХ ст., 1988 г.
7. Вучков Ю. Краткая история мировой драматургии (перевод с болгарского), 2011 г.
8. Галич О. Теорія літератури, 2001 р.

9. Драматургія 19 століття / І. Н. Солов'єва, 2008 г.
10. Драматургія 20 століття / О. Б. Кушлина – книга перша, 2008 г.
11. Журчева О. Словарь драми // Жанровые и стилевые тенденции в драматургии 20 століття: учебное пособие, 2001 г.
12. Зингерман Б. Очерк истории драмы 20 століття: Чехов, Стриндберг, Ибсен, Меттерлинк, Пиранделло, Брехт, Гауптман, Лорка, Аннуй, 1979 г.
13. Зингерман Б. Театр Чехова и его мировое значение, 1988 г.
14. Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х років ХІХ ст., 1990 р.
15. Малютіна Н. Українська драматургія кінця ХІХ - початку ХХ ст.: навчальний посібник, 2010 р.
16. Стайн Дж. Сучасна драма в театрі та театральній практиці. Книга 1. Реалізм і натуралізм. Львів: ЛНУ, 2003 р.
17. Стайн Дж. Сучасна драма в театрі та театральній практиці. Книга 2. Символізм, сюрреалізм і абсурд. Львів: ЛНУ, 2003 р.
18. Хороб С. Українська модерна драма кінця ХІХ - початку ХХ ст. (неоромантизм, символізм, експресіонізм)
19. Хрестоматія з теорії драми: особливості драматургічного мистецтва ХІХ-ХХ ст., 1988 р., Київ

Завдання 2:

1. *Написати конспект з лекції від 11.05 на тему: «Театр ХХ – поч. ХХІ ст. (театр західної Європи та США ХХ – поч. ХХІ ст.)», розкриваючи наступні аспекти:*
 - Експресіоністський театр як прагнення усвідомити сучасність.
 - Політичний театр Е. Піскатора. Творчість Б. Брехта.
 - Основні тенденції розвитку театру Франції.
 - Шляхи розвитку англійського театру.
 - Італійський театр: сценічне мистецтво і драматургія.
 - Основні етапи розвитку театру США.

ХХ ст. – епоха глобальних потрясінь: світові війни, жовтнева революція 1917 р, розвал колоніальних і тоталітарних режимів, екологічна катастрофа, виникнення нового політичного мислення. Політика стає домінуючою формою суспільної свідомості. Це позначилось і на мистецтві театру – виник політичний театр,

документальна драма. Полістилістика, поліжанровість, інтерпретація подій з певних філософських ідей (фрейдизму, екзистенціалізму та ін.), дегуманізація життя, маніпулювання масовою свідомістю і разом з цим оновлення художньої мови в театрі. Вплив комп'ютерних технологій та інтернету на сценічне мистецтво і глядача – все це риси художньої культури ХХ ст.

Німеччина

Естетика експресіонізму: її еволюція, категорія «людини-маси». Виникнення театру експресіонізму, його естетичні особливості.

Режисер-новатор М. Рейнгардт («Колумб театральних Америк»), міжнародне визнання його творчої діяльності.

Програма «політичного театру» режисера Е. Піскатора.

Б. Брехт – драматург, теоретик, практик театру, «епічна теорія» театру, створення нової теорії акторського мистецтва: підхід актора до образу з позиції свідка на суді.

Франція

Ж. Коппо і театр «Старий голубник».

Французький сценічний авангард і Ш. Дюллен.

Ж. Віллар та «Національний Народний театр» (TNP), актори Ж. Філіп, М. Казарес.

«Театр жорстокості» А. Арто.

Інтелектуальна драма (Ж. Ануй, Ж.-П. Сартр).

Виникнення театру абсурду.

«Театр де Солей» А. Мнушкіної.

Англія

Королівський шекспірівський театр, провідні актори: Л. Олів'є, В. Лі, П. Скофілд.

Вплив на оновлення англійського театру драматургії «сердитих молодих людей» (1956 – п'єса Дж. Осборна «Озирнись у гніві» – художній маніфест цієї драматургії).

Творча діяльність режисера П. Брука і «Міжнародний центр театральних досліджень».

1970-1980-і роки – новий етап у історії мюзиклу. Формування жанру «рок-опера» («Ісус Христос – Суперзірка», «Кішки», «Привид опери» Е. Л. Уеббера).

Д. Доннеллан – один з найвідоміших англійських режисерів сучасності.

Італія

Національна своєрідність драматургії Е. Де Філіппо («Філумена Мартурано»), наближення до неореалістичного мистецтва Італії.

Творча діяльність засновника і керівника першого стаціонарного театру в Італії «Піколло ді Мілано» (1947) Дж. Стрелера.

Європейський театр

Режисерські здобутки польського митця Є. Гротовського (експериментальний «театр-лабораторія»), шведського митця І. Бергмана.

Театр США

Відсутність державних театрів, організаційна структура театрів Бродвею, комерційний характер мистецтва.

Спроба створити репертуарний театр як альтернатива масової розважальної культури.

Театр «Груп» (1931-1941, керівники Л. Страсберг, Г. Клерман) – пропагування принципів «системи Станіславського».

Театральний Бродвей, репертуар.

Дж. Пабб – продюсер і режисер.

Рух «позабродвейських» та «поза-позабродвейських» театрів.

Бродвейський канон постановки вистави, сучасний стан бродвейського театру, найпопулярніші мюзикли – «Король лев» (реж. Ж. Теймор) як мюзикл-рекордсмен.

Відомі сучасні режисери – П. Селлер, Р. Вільсон, Ж. Теймор.

Характерна тенденція американського театального життя – поширення міжнародних театральних фестивалів, конференцій з метою взаємообміну ідеями театального мистецтва різних країн світу.

Комп'ютерні технології, інтернет та сучасний американський авангард.

2. Семінар від 18.05: «Театр ХХ – поч. ХХІ ст. (театр західної Європи та США ХХ – поч. ХХІ ст.)»

Підготувати семінарські доповіді з питань:

- Вплив ідей Е. Піскатора на створення епічного театру Б. Брехта.
- Авіньйонський театральний фестиваль під керівництвом Ж. Віллара.
- Творча діяльність П. Брука.
- Бродвейський канон вистави (навести приклади).
- Сучасний американський театральний авангард (театральна труппа «Вустерська група»).

Дати відповідь на теоретичні питання для самоперевірки:

- Творчі пошуки режисера М. Рейнгардта.
- Постановку якої вистави під час окупації Парижу вважали громадянським подвигом Ш. Дюллена і чому?
- Який театр заснував Ж Віллар? Які актори грали на його кону?
- В чому сутність «театру жорстокості» А. Арто?
- Які естетичні засади театру абсурду?
- Який англійський театр назвали «театром нової драми»?
- Хто написав рок-оперу «Ісус-Христос – Суперзірка» та відомі мюзикли ХХ ст.?
- В чому новаторство постановки «Короля Ліра» режисера П. Брука?
- В чому особливості театру Дж. Стрелера?
- В чому сутність «бідного театру» Є. Гротовського?
- В чому особливості бродвейських, офф-бродвейських та офф-офф-бродвейських театрів?
- Які найпрестижніші міжнародні театральні фестивалі?

Список рекомендованої літератури:

1. История зарубежного театра (под редакцией проф. Бояджиева) – т. 4, 1981 г.;
2. Бояджиев Г. От Софокла до Брехта за сорок театральных вечеров, 1981 г.
3. Театр США - История культуры зарубежных стран [Электронный ресурс] // Навчальні матеріали онлайн – Режим доступу до ресурсу: <https://pidruchniki.com/79508/kulturologiya/teatr>.

Завдання 3:

1. *Написати конспект з лекції від 18.05 на тему: «Театр 20-поч 21 століття (Російський театр 20 – поч 21 ст)», розкриваючи наступні питання:*

- **МХАТ як новий тип театру:**

Ідейно-творча програма МХТ Станіславського і Немировича-Данченка, реформи і творчі шукання Станіславського і Немировича-Данченка.

- **Становлення і розвиток російсько-радянського театру 1920-1930-х років:**

Жовтнева революція та культура: ідеологізація мистецтва, масові театралізовані видовища на вулицях та майданах.

Утворення театрів робітничої молоді (ТРОМ), нові тенденції в драматургії: створення живих людських характерів, позбавлених плакатності та схематизму (*Маяковський* «Баня», «Клоп»; *Погодін* «Людина з рушницею», «Темп»; *Треньов* «Любов Ярова»; *Булгаков* «Дні Турбіних»).

«Ліві» та «праві» театри.

Всеволод Мейєрхольд: програма «Театральний жовтень», Театр ім. Мейєрхольда (ТІМ) – центр «лівих» театрів. Традиційні, або «праві» театри – МХАТ, Малий театр. «Біомеханіка», політична тенденційність, конструктивізм у театрі Мейєрхольда.

Євген Вахтангов: вистава «Принцеса Турандот»; відкриття нового закону акторської гри: «автор – час – колектив».

Олександр Таїров та його камерний театр: «театралізація театру»; культ майстерності актора; Аліса Коонен – муза Таїрова.

1932 рік – визнання основним методом у мистецтві методу соціалістичного реалізму (домінування реалістичного напрямку, закінчення часу сценічних експериментів, ідеологічно-тематичний критерій оцінки художньої вистави).

- **Театр 1940-х – першої пол. 1950-х років:**

Поява нової драматургії та нових образів, п'єси «Навала» *Л. Леонова*, «Фронт» *О. Корнійчука*, «Хлопець з нашого міста» *К. Сімонова*.

Евакуація театрів Москви та Ленінграду сприяла підвищенню художнього рівня периферійних театрів.

1946 рік – посилення ідеологічного контролю і цензури. «Теорія безконфліктності» та її негативні наслідки для мистецтва.

Засвоєння радянським театром драматургії та ідей Брехта.

- **Театр другої пол. 1950-1980-х років:**

МХАТ 1950-1960-х років переживає кризу режисури. Період «хрущовської відлиги»: в 1957 році відбулися гастролі «Берлінер ансамблю» – відомого брехтівського колективу, естетика Брехта вплинула на розвиток радянського театру.

Оновлення психологічного театру.

Поява нових творчих колективів: театральними центрами стають у 1956 році театр-студія «Современник» на чолі з випускником школи-студії МХАТ О. Єфремовим, а у 1964 році – Театр на Таганці на чолі з

актором, режисером, педагогом вахтангівської школи Ю. Любимовим. Орієнтир на сучасне сценічне мистецтво, художній маніфест театру «Современник» – п'єса Розова «Вічно живі».

З 1953 року Московський театр сатири очолює учень Мейєрхольда режисер В. Плучек, на сцені цього театру ідуть комедії Маяковського, Бомарше та інших видатних авторів; у 1960-1980-і роки одними з провідних акторів цього театру є А. Миронов та А. Папанов.

В 60-і роки посилюється роль режисера як художнього лідера та ідеолога театру. З новою театральною естетикою пов'язано багато імен, одне з перших – А. Ефрос як майстер психологічного театру.

Театр на Таганці став «островом свободи в невольній країні», період з к. 1960-х до поч. 1980-х називають періодом «класичної Таганки» – образно-метафорична естетика була втілена за законами Брехта, Мейєрхольда, Вахтангова режисером Любимовим, і театр став найбільш авангардним у СРСР.

З 1956 року у Ленінграді Великий Драматичний Театр (ВДТ) очолює Г. Товстоногов, ВДТ – сильний режисерський театр, театр автора і театр актора (блискучий акторський ансамбль – Лебедев, Смоктуновський, Юрський, Басілашвілі, Дороніна).

Рубіж 1970-1980-х – посилення руху малих сцен як лабораторій сучасного театру; розвиток сценографії, тяжіння до метафоричного перетворення на сцені. Дійовий образний характер, сценограф як повноправний творець вистави (Боровський, Кочергін, Левенталь).

У 1970-і роки питання акторського мистецтва стає предметом дискусії, посилюється увага саме до актора як особистості.

Розвивається інтерес до музичних вистав та їх синтетичного мистецтва (мюзикл «Людина з Ламанчі» та ін.).

В 1970-і роки МХАТ очолює О. Єфремов, проте низка організаційно-творчих проблем сприяє розколу МХАТу на дві трупи у 1987.

Знаковою подією для театру 1970-х р є драматургія О Вампілова.

У другій пол. 1980-х репертуарну афішу поповнює «поствампіловська» драма (одна з них – вистава «Доросла дочка молодій людини» за п'єсою В. Славкіна, режисер А. Васильєв);

- **Театр 1990-х років – поч. ХХІ ст.:**

В період економічного занепаду відбуваються кардинальні зміни життя театру, послаблюється ідеологічний контроль, створюються нові театри-студії, антрепризи, актуальними стають професії менеджера і продюсера.

У 90-х роках поширюється фестивальний рух («Золота маска» з 1995, «Олімпіада національних театрів» у 2001 році в Москві, Фестиваль ім. Чехова з 1992 та ін.).

Старше покоління російської режисури представляють Волчек, Захаров, Додін, Фокін.

Г. Волчек з 1970 очолює театр «Современник».

М. Захаров з 1973 очолює театр «Ленком»: орієнтація на молоду аудиторію, звернення до форм сучасної музичної культури – мюзикл, рок-опера.

В. Фокін з 1991 засновує Мистецький центр ім. Мейєрхольда, з 2003 – художній керівник Російської академії театральної драми ім. Пушкіна (Александринський театр, Санкт-Петербург).

Л. Додін з 1983 очолює Малий драматичний театр в Санкт-Петербурзі (МДТ), вистава «Брати і сестри» здобула європейську театральну премію 2000 року, йшла у понад 14 країнах.

Одним з найпопулярніших театрів сьогодення є Театр ім. Вахтангова, який з 2007 очолює литовський режисер Р. Тумінас – майстер метафор та іронічних загадок. Тумінас у 2012 році відкрив Першу студію ім.

Вахтангова, в якій грають студенти театральних вузів – зв'язок поколінь і продовження студійних традицій Вахтангова.

Рубіж ХХ – поч. ХХІ ст. – посилений інтерес до мюзиклу, театр переживає справжній «мюзикловий бум», першим національним мюзиклом, створеним за бродвейським каноном, став «Норд-Ост» за романом В. Каверіна «Два капітани».

Сучасний театр характеризує полістилістика, поліжанровість. Плідно працюють у своїх театрах Р. Віктюк, К. Райкін, О. Калягін та інші самобутні митці. Поруч з режисерами традиційних театральних напрямків працюють експериментатори, серед них – авангардисти Б. Юхананов, К. Серебренніков та ін.

В 1998 році драматург О. Казнацев створив **Центр драматургії та режисури** в Москві, де пустив корені новий стиль «**нова драма**» – вона альтернативна класичним театрам, тут ставлять п'єси молодих сміливих драматургів на гострі соціальні теми, такі як СНІД, пиятика, самогубство, наркоманія, секс, вади сучасного телебачення та ін.

З 2002 року відкривається проект «Театр.doc» – авангардний театр, побудований на відмові від літературної основи, матеріалом для п'єси стають реальні інтерв'ю з представниками соціальних груп, наприклад, бомжі, повії, рекламні агенти, піарщики і т. д.

Основні висновки до теми «Театр 20-поч 21 століття (Російський театр 20 – поч 21 ст)» (законспектувати)

1960-1980-і роки ХХ ст. – золота ера російської режисури. Основні тенденції – розвиток драматургії, використання прози, поезії, інших жанрів на сцені, простежується поглиблення історизму. У 1970-і з'являється драматургія О. Вампілова – самобутнє художнє явище, його найкращі п'єси: «Качине полювання» – вершина його творчості, «Старший син». Предметом уваги автора стала душевна спустошеність як загроза, що нависла над людиною, або як непоправний результат краху особистості; п'єси Вампілова розвивали будь-який стереотип мислення, він створює незвичний тип героя, досліджує складну особистість в усіх її протиріччях і контрастах, використовує нехарактерний для психологічної драми прийом відсторонення, поєднує традиції Чехова, гостроту Гоголя, побутову достовірність Островського; фінальне прозріння героя – результат відсторонення героя від самого себе, прозріння радісне чи гірке – підсумкові роздуми і висновки, які підводять ризику під прожитим на цю мить життям. Вампіловська драматургія характеризується складною, багатошаровою структурою, непростотою побудовою фабули і елементами символіки. Качине полювання, Чулімськ – поетичні метафори. Тема людської духовності у п'єсах Вампілова знаходить зовсім новий ракурс висвітлення, предметом уваги автора стала душевна спустошеність як загроза, що нависла над людиною, або як непоправний результат краху особистості. Під впливом творчості Вампілова у 1980-х виникає драматургія «нової хвилі», або «поствампіловська драма», яка розширює жанрово-стилістичний діапазон.

Розвивається образно-метафорична дійова сценографія: художники Боровський, Кочергін, Левенталь та ін. – їх роботи отримали міжнародне визнання.

Період перебудови – рух малих сцен, утворення малих театрів, розширення стильових пошуків митців, повернення у духовну скарбницю творчої спадщини митців-жертв репресій. У 1990-х роках театри перебувають в умовах ринкових відносин, конкурентна боротьба за глядача, пошуки спонсорів, утворення нових колективів, поширення антрепризи, соціологічні зміни складу глядацької аудиторії, популярність демократичного і масового жанру мюзиклу, активізація фестивального руху. На поч. ХХІ ст. посилення фестивального руху, міжнародний обмін досягненнями у сфері театрального мистецтва, поява нового покоління талановитих акторів та режисерів.

2. Подивитися та проаналізувати екранізацію п'єси О. Вампілова «Старший син» (реж. В. Мельников, у гол. ролях Є. Леонов та М. Караченцов, 1975).

Дати відповідь на теоретичні питання для самоперевірки:

- В чому сутність новаторської театральної програми МХТ?
- Чим відрізняються пошуки російського режисерського театру 1920-1930-х років?
- Який творчий метод став провідним у радянському театральному мистецтві?
- Які зміни відбуваються у російському театрі у період «хрущовської відлиги»?
- Чим характеризується російський театр 1970-1980-х років?
- Які особливості відрізняють театральний процес кінця 1990-х років?
- Які основні тенденції розвитку російського сучасного театру?

Список рекомендованої літератури:

1. История зарубежного театра (под редакцией проф. Бояджиева) – т. 4, 1981 г.;
2. Данилов С. История русского драматического театра, 1944 г.
3. История русского драматического театра в 7 томах (под ред. Докт. Е. Холодова), 1982-1987 г.
4. Паві П. Словник театру, 2006 р.
5. Бояджиев Г. От Софокла до Брехта за сорок театральных вечеров, 1981 г.
6. Хрестоматія з зарубіжної літератури ХХ ст. (будь-якого року видання).
7. История театра в России [Електронний ресурс] // Википедия — свободная энциклопедия – Режим доступу до ресурсу:
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B0_%D0%B2_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8.
8. Театр ХХ века [Електронний ресурс] // Мировая художественная культура – Режим доступу до ресурсу:
<https://sites.google.com/site/mirovaahudozestvenaakultura/home/teatr-hh-veka>.

9. Американский театральный авангард_ от генезиса до кризиса
[Электронный ресурс] // YouTube – Режим доступа до ресурсу:
https://www.youtube.com/watch?v=k4gBQ2c20GM&ab_channel=%D0%AD%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9.